

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
Р68 тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

Янковий М.О.,
*к.ю.н., доцент, доцент кафедри криміналістики та психології факультету
підготовки фахівців органів досудового розслідування ОДУВС*

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ ПО «ГАРЯЧИХ СЛІДАХ»**

Розбудова в Україні правової демократичної держави висуває на перший план завдання створення ефективного механізму протидії злочинності. Лише швидке та повне розкриття й розслідування кримінальних правопорушень, ужиття заходів по усуненню причин та умов, що сприяють їхньому вчиненню, забезпе-

чить реалізацію принципів законності та невідворотності кримінальної відповідальності й одночасно неухильне дотримання прав та законних інтересів особи, адже в нашій країні людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1].

При розслідуванні кримінальних правопорушень особливе місце займає *допит*, що дозволяє слідчому одержати найбільш повне уявлення про усе, що трапилося [2, с. 319]. Допит можна уявити як процесуальну форму спілкування, змістом якої є одержання інформації, що має відношення до розслідуваної події. Допит є найбільш поширеним способом одержання доказів. У той же час допит, як справедливо зазначається у криміналістичній літературі, – найскладніша слідча (розшукова) дія, що потребує від слідчого високої загальної і фахової культури, глибокого знання психології людини [3, с. 3].

Загалом тактика допиту досить детально розроблена вченими-криміналістами та практиками. Розглянемо особливості, властиві допиту під час розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах».

Допит потерпілого в ситуації розслідування по «гарячих слідах» повинен провадитися невідкладно – як тільки буде виявлена особа, яка постраждала від злочину. Найчастіше цей перший допит буває коротким, розрахованим на одержання найбільш істотних відомостей про злочин і злочинця. При першому допиті потерпілого, як і при огляді місця події, ставиться завдання – у максимально стислий час одержати експрес-інформацію, необхідну для пошуку злочинця по «гарячих слідах» і його затримання. Такий допит припускає надалі, по закінченні роботи на місці пригоди, проведення повторного, детального допиту потерпілого.

Тактичні особливості допиту потерпілого багато в чому залежать від вихідної слідчої ситуації і, насамперед, від ступеня поінформованості допитуваного про злочинця й зайнятої потерпілим позиції (ступеня його готовності дати повні й правдиві показання).

За цим критерієм можна виділити п'ять типових ситуацій допиту потерпілого по «гарячих слідах»:

- 1) коли потерпілий знає злочинця й може повідомити його установчі дані, необхідні й достатні для його затримання або хоча б виклику на допит;
- 2) коли потерпілий не знає злочинця, але бачив його й може описати за зовнішніми ознаками, повідомити деякі інші відомості, що дозволяють цілеспрямовано й істотно обмежити коло осіб, серед яких необхідно шукати злочинця;
- 3) коли потерпілий на основі власного сприйняття або зі слів інших осіб повідомляє тільки деякі прикмети злочинця чи інші уривчасті відомості про нього, що не дозволяють істотно звужити сферу пошуку;
- 4) коли потерпілий не бачив злочинця й не має про нього конкретної інформації від інших осіб, але припускає про можливу причетність до злочину певної особи;
- 5) коли потерпілий нічого не може повідомити про злочинця (навіть приблизно).

Ступінь поінформованості потерпілого і його позиція стосовно головного завдання допиту – одержання від нього повних і правдивих показань – орієнтовно визначається слідчим вже в попередній бесіді перед початком допиту.

У *першій ситуації* (коли потерпілий знайомий зі злочинцем), допит буває коротким. При цьому головна увага звертається на характер дій злочинця, фіксуються всі відомі потерпілому його так звані установчі або демографічні дані, з'ясовуються наміри злочинця й наявність або відсутність у нього зброї. Ознаки зовнішності з'ясовуються лише в тій мірі, наскільки це необхідно для затримання. У цьому зв'язку можна запитати про наявність у потерпілого фотографії названої ним особи.

У *другій і третій ситуаціях* (коли потерпілий бачив злочинця, але не знайомий з ним), крім обставин злочину, головна увага при допиті приділяється максимально повному й точному відтворенню словесного портрета злочинця. При цьому можуть бути використані альбоми «Типи й елементи зовнішності» і стандартизовані бланки із зображеннями силуетів з найменуваннями основних ознак людини по системі словесного портрета. З допитом по «гарячих» слідах доцільно поєднати й складання композиційного портрета злочинця із застосуванням ідентифікаційного комплексу малюнків.

Надзвичайно важливо також невідкладно з'ясувати, чи не сприйняв потерпілий (свідок, очевидець) імена, клички, особливості мови злочинців; що він може повідомити про ознаки речей злочинців, викрадених речей і інших предметів, що мають значення для переслідування й розшуку.

У ході допиту потерпілих можуть бути використані колекції зразків тканин, що дозволяють більш точно визначити тканину одягу, що була на злочинцеві або яку він викрав. При необхідності розшуку по «гарячих слідах» автотранспортного засобу, що зник з місця події, допитуваним свідкам і потерпілим пред'являють спеціально розроблені набори-визначники кольору автомашини.

У *другій і третій ситуації* надзвичайно важливо також поставити потерпілому питання про те, хто ще крім нього, бачив злочинця й може описати його зовнішність. Таких осіб потім допитують як першочергових свідків, а отриману від них інформацію порівнюють із відомостями, повідомленими на допиті потерпілим.

У *четвертій* із названих вище ситуацій особлива увага звертається на з'ясування в потерпілого підстав, за яких у нього виникла підозра відносно певної особи. За допомогою конкретизуючих і деталізуючих за-

питань установлюються конкретні фактичні дані, що лежать в основі припущень потерпілого і підлягають перевірці.

У п'ятій ситуації, найбільш складній для розкриття злочину, при допиті потерпілого центр уваги переноситься на встановлення з максимальною повнотою ознак викрадених речей; документів, використаних злочинцем; зброї, інших знарядь злочину й слідів їхнього застосування; можливих мотивів злочину; слідів, які могли залишитися на злочинцеві в результаті його перебування й дій на місці злочину, будь-яких інших ознак суб'єкта, які можуть бути використані у віднесенні його до певної групи людей, а надалі - у виділенні із цієї групи конкретного запідозреного, у проведенні слідчої або експертної ідентифікації злочинця.

Підсумовуючи, слід зазначити, що допит у другій-п'ятій ситуаціях варто використовувати й для встановлення з потерпілим надійного психологічного контакту на наступний період розслідування. Уживаючись із позицій потерпілого у кримінальну й вихідну слідчу ситуації, слідчий може вірніше визначити міру й характер можливої його допомоги розслідуванню. Крім правдивих і максимально повних показань, це може бути допомога в слідчому огляді, у складанні суб'єктивного композиційного портрета злочинця, у його пошуку й упізнанні, в ідентифікації викраденого майна й т.п. Наприкінці допиту необхідно домогтися про форму зв'язку з потерпілим на найближчі години й дні, щоб у випадку несподівано виниклої необхідності мати можливість швидко скористатися його допомогою.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28. 06. 1996 р. № 2952-VI із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 21. 02. 2019 р. № 2650-VIII Електрон. дан. (1 файл). Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. Назва з екрану.
2. Криміналістика : підручник [Текст] / Р.І. Благута, О.І. Герасимів, О.М. Дуфенюк та ін. ; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. 3-тє вид., переробл. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 948 с.
3. Шепітько В.Ю. Допит [наук. -практ. посібник] / В.Ю. Шепітько. Х. : КримАрт, 2008. 36 с.

Чекмарьова І. М.	
СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ.....	252
Чорна Д. Р.	
ПРОБЛЕМИ НЕОСУДНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	254
Шульгіна М. А., Томіна В. Ю.	
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ.....	255
Щирська В. С.	
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ..	257
Янковий М. О.	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПО «ГАРЯЧИХ СЛІДАХ».....	258